

Szocialista feltalálói jogvédelem és a kapitalista szabadalmi „jogvédelem” alapvető vonásai

A kapitalista társadalom tőkés vállalkozója természetesen egyetlen célt lát maga előtt, ez a profit növelése. A profit növelésének egyik igen hatásos módja olyan eljárásokat alkalmaz, melyek számára monopolhelyzetet teremtenek a piacon. Igyekszik a technika fejlődésével, találmányok bevezetésével előnyösebb helyre kerülni, mint versenytársai. Ez azonban csak ideig-ideig sikerül, mert a legtöbb esetben az új eljárást, vagy újratalálást előállítják mások is. Itt kapcsolódik bele a jogvédelem a tőkés érdekeinek védelmébe és megalkotja a találmányok szabadalmi védelmét. E védelem a tőkés természetűnek abban a korai korszakában, amelyre még a tőkés közötti szabad verseny volt a jellemző, mint a verseny egy igen fontos eszköze, a technikai fejlődést szolgálta. De már akkor sem szolgálta az egyes feltalálók érdekeit, mert a

szabadalmi védelmet nem maga a feltaláló, hanem a szabadalomtulajdonos élvezte, e kettőnek a személye — éppen a kapitalista társadalmi rendet jellemző gazdasági kiszolgáltatottság folytán — igen ritkán esik egybe.

A feltaláló az esetek túlnyomó többségében nem rendelkezik olyan anyagi erővel, mely lehetővé tenné számára munkája eredményének gyümölcsösztetését. Kénytelen találmányát a tőkésnek uzsorás feltételek mellett átengedni, aki azt saját nevére szabadalmaztatja.

Ami azonban a korai kapitalizmus idején még a műszaki haladás eszköze volt, az később, a monopolkapitalizmus korában a tőkésnek monopolhelyzetének megszilárdítójává és a haladás fékjévé vált. A megadott szabadalom ugyanis biztosítja a tőkés monopolhelyzetét a piacon és ha

anyagi érdeke úgy kívánja, gondolkodás nélkül semmisít meg, tüntet el találmányokat, amelyek esetleg a technika fejlesztése szempontjából fontosak

és haladó szelleműek lennének.

Lenin példaként említi az amerikai Ovenst, aki palackgyártó gépet talált fel. E találmányt a német palackgyárosok megvásárolták és hosszú időre elsüllyesztették, nehogy annak gyakorlatbavétele profitjukat csökkentse. Nézzünk meg néhány nagyon jellemző példát a magyar ipar történetéből. A fényképezés területén Petzvál Józsefnek és Riszdorfer Ödönnek voltak igen jelentős találmányai, előbbi az-achromatikus lencserendszert, utóbbi a fényképezőgép megvilágítási idejének önműködő beállítását oldotta meg. Petzvál találmányát a német Voigtländer vette gyakorlatba, hatalmas nyereséget vágott zsebre, mi alatt a feltalálót jogaiból teljesen kizárta. Ugyanez történt Riszdorfer találmányával a német Kodak-gyár javára.

Vodetzky Lajos, a közismert hóékező volt a feltalálója. Találmányát felkínálta az osztrák államvasutaknak, amely a kért árat sokalva, a megvásárlásnál sokkal egyszerűbb megoldást vásárolt: lemásoltatta a feltalálói terveit és annak tudta nélkül bevezette a hóékező használatát.

Fejes Jenőnek korszakalkotó találmányai voltak az autógyártás terén. Találmányainak lényege az volt, hogy az összes vas-, acél- és alumíniumöntvényeket hidegen megmunkált, többnyire préselt és autogén-, vagy ívhegesztésű vas- és acéllemezekkel helyettesíti. E találmány is hosszú ideig volt elsüllyesztve kárthatva, mert megvalósítása igen komoly kárt okozott volna az angol Austin-gyár gazdáinak.

A tőkés manipulációk hosszú sorát lehetne felsorolni annak igazolására, hogy a szabadalmi jogvédelem nem jelenti egyben a feltalálói jog védelmét is, nem biztosítja munkájának erkölcsi és anyagi elismerését. Így válik lehetségessé, hogy nagyhorderejű találmányok, melyek helyesen felhasználva a fejlődés beláthatatlan perspektíváit nyitnák meg, a polgári szabadalmi jog hástyáiba zárva a haladás kerékkötőivé válnak.

A tőkés szabadalmi jogvédelem rövid ismertetése után térjünk át a szocialista feltalálói jogvédelem megvilágítására.

A szocialista Szovjetunióban és a népi demokratikus államokban megváltozott a feltalálói viszonya a társadalomhoz. Nem célja többé, hogy az állam mindenkit kizáró szabadalommal védje találmányát, sőt

az egész dolgozó nép életszínvonalának emelése érdekében az a célja, hogy találmányát minél szélesebb körben kerüljön megvalósításra.

Ennek megfelelően az élenjáró szovjet jogalkotás új alapokra fektette a feltalálói jogvédelmet. Egyik legjelentősebb elvi tétele ennek a rendszernek, hogy védelmet biztosít nemcsak a szorosán vett találmányok, hanem az újítások, műszaki tökéletesítések, észszerűsítések szerzőinek is.

Az állam intézményesen biztosítja a feltalálók erkölcsi és anyagi elismerését.

Az elért gazdasági eredménnyel arányban állóan díjazza őket és lehetővé teszi a feltalálók anyagi támogatását,

hogy munkájukat gondmentesen állíthassák az építés szolgálatába. A szocialista társadalomban az egyén és a köz érdeke összefonódik. Az állam a találmányokat az egész dolgozó nép érdekében használja fel. Az anyagi elismerésen túl a társadalom megbecsülése veszi körül a feltalálót, aki átlagon felüli teljesítménnyel járul hozzá a haladáshoz.

A feltalálónak a szocialista társadalomhoz való viszonyát leginkább Sztálin elvtársnak az amerikai munkásdelegációval folytatott beszélgetése tükrözi: „... Amíg a kapitalizmusban a munkások úgy tekintettek a gyárra, mint számukra idegen tulajdonra, vagy inkább mint börtönre, addig a szovjet rendszerben a munkások már nem úgy néznek a gyárra, mint börtönre, hanem, mint hozzájuk közelálló saját ügyekre, amelynek fejlesztésében és megjavításában a legmélyebben érdekeltek. Aligha szükséges bizonyítani, hogy a munkások új viszonya az üzemhez, a vállalatához, az, hogy közel érzik magukat hozzá, egész iparunk legnagyobb mozgatóereje. Ezzel a körülménnyel kell magyaráznunk azt a tényt, hogy a termelés technikájában napról-napra növekszik a munkás-feltalálók és az ipari szervezők száma.”

Látjuk tehát, hogy amíg a kapitalista szabadalmi jog egyetlen célja védeni a tőkés vállalkozást, és e cél érdekében kíméletlenül gázol keresztül a társadalmi helyzetüknél fogva rendszerint gazdaságilag kiszolgáltatott feltalálókra, addig a szocialista szellemű feltalálói jogvédelem nem papíron fennálló, hanem a gyakorlati élet által realizált és a dolgozók újítói tevékenységét a legnagyobb mértékben ösztönző védelem.

A dolgozóknak az államhoz és a munkához való megváltozott viszonya jellemzi Magyarországon fejlődő újító mozgalmát is

Kiterjedt sztahanovista és újító mozgalom biztosítja gyárainkban és üzemekben a technika fejlesztését.

Újabb és újabb találmányok tesznek szükségtelemmé drága importcikkeket, míg ugyanakkor hazánk egyre több cikket tud exportálni. A találmány és újítás szerzőjét az állam a gazdasági eredmény arányában díjazza.

A tapasztalatcsere nem áll meg az országhatároknál.

A Szovjetunió fejlett iparával és technikájával siet a népi demokratikus országok segítségére.

A közelmúltban nálunk járt Bikov, Makszimenko és a többi szovjet elvtárs tudásuk és módszerük átadásával járultak hozzá iparunk fejlesztéséhez. A népi demokratikus államok egymás között is mind szélesebb területen valószínűsítik meg az újítások és tapasztalatok kölcsönös ismeretetését. Legjobb példa erre az áprilisban Bukarestben megrendezett magyar újító kiállítás, amelyen a magyar technika legjobb és legértékesebb újításait mutatták be. A baráti Románia dolgozói tömegesen tekintették meg a kiállítást, amely mint a levelek hatalmas száma igazolja, komoly sikert jelentett. Rengeteg újítást azonnal be is vezettek a román iparba, többet pedig tervbevettek.

Ötéves tervünk teljesítésében és túlteljesítésében komoly feladat a feltalálói tevékenység minden ágának fejlesztése. A dolgozók szocialista öntudatára építő legszé-

lesebbkörű újító mozgalom és tapasztalatcsere van hivatva megszüntetni az egyes iparágakban és üzemekben fennálló szűk keresztmetszeteket és előre vinni a technikát. Végül, de nem utolsó sorban

az új találmányok jelentős valutáris megtakarításokat eredményeznek népgazdaságunk számára.

Az elmondottak választ adnak arra a kérdésre, hogy kapitalista rendszerben miért elképzelhetetlen a tömeges feltalálói tevékenység, és miért kerülnek a hasznos és értékes találmányok, újítások, műszaki tökéletesítések és észszerűsítések a páncélszekrény mélyébe.

A Szovjetunió és a szocializmus útján járó népi demokratikus államok, így Magyarország is, jogszabályokkal védik a feltalálói tevékenység minden ágát,

maga az államhatalom nyújt biztosítékot a találmányok és újítások gyakorlatbavételére, ha azok a népgazdaság számára hasznos eredménnyel járnak

és végül gondoskodik a feltalálót megillető díjazás ki-fizetéséről is. A feltaláló erkölcsi elismerése sem marad el, hiszen a Szovjetunió és a népi demokratikus államok társadalmi elismeréssel és hálával fogadják a dolgozó néptől származó találmányokat és újításokat, amelyek egy-egy szilárd követ jelentenek a szocializmus építésében és a Sztálin elvtárs vezette békeharcban.

Dr. Kovács Tamás

Szovjet sztahanovista mozgalmak

(Előző számainkban megkezdett ismer-tetés folytatása)

Tudósok mozgalma. Ennek a mozgalomnak a célja a tudományok szoros és közvetlen egybekapcsolása a gyakorlattal. A termelés mennyiségének és minőségének rohamos fejlődése megköveteli a tudományos kutatómunka, tudományos módszerek felhasználását, nemcsak a laboratórium falai között, hanem az üzemekben is. Megköveteli, hogy a tudomány és gyakorlat munkásainak együttműködése segítségével az új tudományos felfedezéseket gyorsan vezessék be a termelésbe.

A Szovjetunióban számos tudományos szerv lépett fel azzal az értékes kezdeményezéssel, hogy segít az üzemeknek a termelés szervezésében, fejlettebb gyártási eljárások kidolgozásában, berendezések szerkesztésében, stb. A gyári együttesnek és a tudósoknak közös munkájával a szovjet gyáraknak egész sora ért el kitűnő eredményeket.

Rosszijszkij-mozgalom. A moszkvai „Kallber”-gyár művezetője, Rosszijszkij elvtárs, a terv helyes és gyors megvalósításának módját a technika és a gyártási eljárások tökéletesítésében, a sztahanovista munkamódszerek bevezetésében látta. Ez azt jelenti, hogy magasabb színvonalra kell emelni a munkások technikai és politikai tudását. Rosszijszkij műhelyében mindenki tanul. Az élenjáró munkások megtanítják módszereikre a lemaradókat. Mérnökök és technikusok segítik a szakképzett munkásokat a forgácsolásmélet és az anyagismeret elsajátításában. A munkások tanítását maga a mester szervezi.

A kezdeményezés sikerrel járt, a munkások szakképzettségének emelkedése jó hatást gyakorolt az egész műhely munkájára. A munkások nem zavarták többé apró-cseprő kérdésekkel a mestert, hanem kisebb bajokat és zavarokat önállóan oldottak meg. Ennek következtében a mester több szabadidővel rendelkezett és nemcsak közvetlen napi munkáját végezte el, hanem gondoskodhatott a munka termelékenységének további emeléséről, a gyártási módszerek tökéletesítéséről. Ezáltal növekedtek az észszerűsítő munka, az újító kezdeményezés lehetőségei.

Kulágin-mozgalom. A moszkvai csiszolópadgyár esztergályosa, B. Kulágin bebizonyította, hogy a munkaadók javítás nélküli használati idejét jelentősen fel lehet emelni. Kulágin elvtárs, a gyorsvágás módszerével dolgozva, három és fél év alatt 17 év normáját teljesítette. Ez alatt az idő alatt padján egyetlen egyszer sem végeztek sem közepes, sem generáljavítást. Ezt a nagyszerű teljesítményt azzal érte el, hogy nagyon jól gondozta munkapadját, pontosan betartotta a gyártási utasításokat, előírásokat és csakis jól kirozúrt szerszámmal dolgozott. Az esztergápad kímélése céljából Kulágin sokszor észszerűsített, csökkentette a főtengely megterhelését. Mikor látta az eredményeket, felhívta a Szovjetunió összes dolgozóit, lépjenek versenybe a munkaadók javítás nélküli használati idejének meghosszabbítására. Kulágin felhívását számosan követték, nemcsak a vasiparban, hanem más iparágakban, így a kőolajiparban, a kohászatban, a folyamhajózásban is. Kulágin

elvtárs kezdeményezését újabb, hasznos gondolattal bővítette ki az urali autómobilgyár komszomolkája, Nina Nazarova, aki a gépek és berendezés szocialista megőrzésére indított mozgalmat indította el. (Nazarova kezdeményezését június 15-i lapunkban közöltük.)

Krupszkaja-mozgalom. A moszkvai Krupszkaja Konfekcióüzem dolgozóinak elválták ki maguk elé, hogy olyan újításokat, észszerűsítéseket és munkamódszerek kísérletezését hajtsák végre, amelyek nagymértékben lehetővé teszik a selejt kiküszöbölését. A gyárban azelőtt az ellenőrök a műszak végén vették át a termelt anyagot és csak akkor állították meg, hogy a gyártott áru megfelel-e a követelményeknek, vagy sem. Így sok esetben selejtes áru ment végbe a gyártási folyamaton és ezzel rengeteg munkaidő, energia és anyag veszett kárba. A Krupszkaja-üzem dolgozói bevezették, hogy a munkások a gépek lekerülő munkadarabot azonnal megvizsgálják, tehát a termelést menetközben is ellenőrzik, nem engedi tovább a selejt árut, hanem hiba esetén azonnal kiküszöböli az előidéző okokat. A Krupszkaja-üzem kezdeményezése lehetővé teszi, hogy a dolgozók széles tömegeit is a nagymértékben bevonják az ellenőrzésbe. A gyár legjobb mérnökei, sztahanovista művezetői különös gondot fordítottak minden egyes dolgozó szakmai tudásának emelésére. Ez tette lehetővé az ellenőrzés rendszerének bevezetését. A dolgozók nemcsak a saját munkájukat ellenőrzik — minőségi szempontból — hanem a munkafolyamatban őket megelőző dolgozó munkája felett is ellenőrzést gyakorolnak. A tapasztalt hibák, a selejt okának felderítésére Krupszkaja-üzem dolgozóinak havonta tartanak „közösségi ellenőrzési napot”. A hibák feltárása után a hibákat tesznek a hibák kiküszöbölésére.